

GRETA LOVÉN:

Betyg och sunt förnuft

En intensiv debatt om betygens vara eller icke vara har förts under senare år. Trots den kraftiga kampanjen mot betygen vill bara en av fem avskaffa dem. Folkhögskollärare Greta Lovén analyserar betygsavskaffarnas grumliga motiv. Hon poängterar det positiva i ett väl fungerande betygssystem, dvs ett system som skiljer sig från det nuvarande relativa betygssystemet.

Ganska få människor i vårt land vill avskaffa betygen, faktiskt bara en av fem, trots en intensiv antibetygskampanj under de senaste åren. Det gäller i alla åldrar och inom alla partier, även inom socialdemokratin, vars valda representanter dock som vanligt anser sig veta bättre än sina väljare vad som är bra för dem.

Vilka motiv driver betygsavskaffarna? Högst grumliga, vill jag påstå.

Vi har den stora gruppen sentimentalt välmående. De tycker synd om elever som aldrig kan få höga betyg hur de än anstränger sig, som "slås ut" av ettor och tvåor i betyg. Konstigt nog tänker de inte på eller känns inte vid det verkliga skälet till att det är synd om dessa elever, nämligen att de har otillräckliga eller dåliga kunskaper och färdigheter och att de aldrig har en chans att knappa in på andras försprång så länge de måste undervisas i sammanhållna klasser.

Man kan också förundras över detta förakt för betyget 2, ja för allt utom högsta betyget. Det är högst osannolikt att en elev som verkligen anstränger sig får lägre betyg än 2, vilket betyder litet under genomsnittet. Att kalla det utslagning är verkligen att överdriva. Men för den som får en tvåa därför att han inte arbetat, är tvåan en signal att han skall anstränga sig mer.

Vi har gruppen avundsjuka, de som inte står ut med att somliga är uppenbart mycket mer läsbegåvade och flitiga än de flesta. Det är dessa som förtrytsamt hävdar att eliten ändå alltid "klarar sig", det är de som hatar premier och stipendier. Att hela samhället är beroende av att alla, således även eliten, kämpar sig upp på så hög nivå som är

mänskligt möjligt, vill de inte erkänna. De påstår mot bättre vetande att eliten utbildas för sin egen skull, för att "ta" de högst betalda jobben. I själva verket är det ju så att vi kostar på eliten hög utbildning för att den skall tjäna oss.

Vi har slutligen den kunskapsfientliga falangen, som hittar på de mest befängda argument för att nedvärdera kunskaper: "baskunskaper är ett så luddigt begrepp, det är värdelöst" eller "det mesta man lär i skolan blir inaktuellt om några år, så det vore bättre att lära eleverna hur man söker kunskap" eller "den som har fyra i snittbetyg skulle bli en mycket bättre läkare än den som har fem."

Låt mig punktera dessa struntbubblor.

Vikten av kunskaper

Basfärdigheter är att kunna läsa, skriva och räkna. Utan att kunna läsa är man effektivt utestängd från att skaffa sig kunskaper. Utan att kunna skriva är man hjälplös i samhället och handikappad i umgänget med andra människor. Detsamma gäller de fyra räknesätten. Exempel på baskunskaper: att Washington är huvudstad i USA, att spanska är språket i många länder förutom i Spanien och var dessa länder finns, hurdan klimatet är i trakterna kring ekvatorn, var de stora pulsåderna finns i kroppen, världskrigens orsaker och förlopp. Dessa exempel visar också att det allra mesta som skolan lär ut inte blir inaktuellt. Politiska gränser må ändras ibland, statsskick likaså, men artärerna ligger kvar liksom de stora världsstäderna.

Eller den blivande läkaren med femmor all, som påstås vara mindre mänsklig och

därför sämre vårdare. För det första finns inget samband mellan högsta betyg och känslökyla, respektive lägre betyg och större värme. För det andra: visst är det skönt och oftast nödvändigt att doktorn lyssnar, men han skall kunna och veta alldeles förbluffande mycket för att kunna ställa diagnos och föreskriva behandling – med höga betyg har han visat redan i förväg att han kan lära sig ovanligt mycket. Det får inte heller vara för stor ansträngning att kontinuerligt tillägna sig nya forskningsrön vid sidan om ett krävande yrkesarbete.

Bland lärarna finns det en något högre andel betygsavskaffare än bland övriga. I lärarrummen suckas det och stönas väldeliga vid terminssluten. Vad svårt att sätta betyg! Om man ändå sluppe! Kanske klagandet bara är ett sätt att lätta på trycket och inte är så allvarligt menat? Eller spelar en viss lättja in? Tänk efter, kära lärare: hur skapar genomsnittsläraren motivation hos eleverna för det hårda vardagsarbete som måste till, pluggandet? Det är inte alla lärare som kan få alla elever att tycka om alla moment i alla ämnen. De allra flesta elever behöver närliggande delmål att arbeta för, alltså förhör, prov och betyg.

Lyckligtvis tycks det sunda förnuftet ha en stark ställning i betygsfrågan. Av skoleleverna, de mest direkt berörda, vill fyra av fem ha kvar betyg (fastän inte det dåliga relativa betygssystemet). Bland de elever som vill ha betygsfri skola finns en hel del välartikulerade uppenbara högbetygtagare. Således är det långtifrån bara de som får höga betyg, som vill behålla dem, utan lika mycket medelmåttorna och de svagpreste-

rande. De vet och erkänner att prov och betyg är ett stöd för att man skall komma sig för med det ibland tråkiga vardagsarbetet. Belöningen kan bli dubbel: man får bättre provresultat och bättre betyg än utan plugg, och man får framför allt ut mycket mer av det fortsatta arbetet. Tänk så mycket roligare matten blir för den som behärskar multiplikationstabellen eller tyskan för den som kan böjningsmönstren.

Socialdemokratisk skolpolitik

De socialdemokratiska utbildningspolitikerna hävdar ihärdigt att betyg skapar konkurrens och att konkurrens är skadligt. I lärarutbildningsutredningens (LUT -74) betänkande läser man på flera ställen att examination och betygsättning försvårar samarbetet mellan de studerande. Det är horribelt att ett så felaktigt påstående får stå oemotsagt.

Det eländiga relativa betygssystemet bär en del av skulden. Både lärare och elever har fått den uppfattningen att man måste sänka Stefans betyg för att kunna höja Annas. I själva verket borde prov stimulera till samarbete, och det vet var och en som själv har studerat. "Att slå sina kloka huvuden ihop" är ett gammalt uttryck för hur samarbete ger bättre resultat. Om tre samarbetar inför ett prov eller en tentamen, är det ingalunda så att A, som från början kan mest ger åt B och C så att han själv får mindre kunskaper kvar. I stället får han tillfälle att tänka igenom stoffet för att kunna förmedla det till de andra. Dessutom är det troligt att de två som från början kan mindre ändå har

snappat upp någon del som A försummat eller funderat över något sammanhang som ger en ny infallsvinkel. Resultatet blir att nivån höjs för alla tre. Ingen kan förlora på samarbete inför prov, men utan ett närliggande mål är det svårt att komma sig för med samarbetet och att koncentrera sig på uppgiften.

Vi måste fostra våra barn till en sund konkurrensanda, sportsmanship, en glad och positiv tävlan, där de som lyckas bäst blir gratulerade utan avund av "förlorarna". Nästa gång är det vår tur! Kanske inte i samma ämne, men i något annat: vi måste lära oss och våra barn att det alltid finns något som varje människa är bra på. Det skall vi locka fram.

Samtidigt som socialdemokratin klagat över snedrekryteringen till högre utbildning gör de allt för att försvåra processen. Det började med att läxorna skulle bort. Följden har blivit att barn med stöd hemma av utbildade och intresserade föräldrar går förbi dem som har lågutbildade, alltför trötta eller likgiltiga föräldrar. Krav på hemarbete från skolans sida är ett stöd när föräldrarna inte räcker till.

Nu vill de socialdemokratiska skolpolitikerna också ta bort det stöd som bra betyg har utgjort för flera generationer studiebegåvade ungdomar från hem utan studietraditioner. Tack vare betygen har de vågat satsa på studier.

Vi som inser värdet och betydelsen av kunskaper får inte tröttna i kampen för betyg och därmed en hög kunskaps- och färdighetsnivå hos alla människor i vårt land.